

BOS- EN DUINPARKEN

Herstelplan

BROUWERSKOLKPARC E.O.

Gemeente Bloemendaal

INHOUD

	INLEIDING	3
1	INVENTARISATIE	4
1.1	Algemeen	4
1.2	Historie	6
	Brouwerskolkpark	6
	Ten noorden van de spoorlijn	6
1.3	Beleving	8
1.3.1	Ontsluiting	8
1.3.2	Gebruik en beleving	10
1.4	Natuur en landschap	16
2	ANALYSE	20
3	THEMA	21
4	BEHEER	21
4.1	Beheersmaatregelen voor natuurvariatie	23
	1. Paddenpoel	23
	2. Voorzieningen paddentrek	24
	3. Stimuleren boskwel-vegetatie	24
	4. Bosbeheer afstemmen op gevarieerd bos	25
	5. Esdoornbosje verwijderen	25
	6. Verwijderen sneeuwbes	26
	7. Verbeteren grote speelveld	26
4.2	Beheersmaatregelen voor verbeteren beleving	27
	8. Toegangen verbeteren	27
	9. Aangeven attractiepunten	27
	10. Nieuwe voorzieningen	27
	11. Doorgang naar Middenduin	28
	12. Verbeteren Kopje van Overveen	29
	13. Oever Brouwerskolk herstellen	30
	14. Onderhoud paden	30
	15. Onderhoud banken en hekken	30
4.3	Ten noorden van de spoorlijn	31
	16. Bosbeheer groenstroken	31
	17. Bermbeheer	31
	18. Beheer Joodse begraafplaats	31
	19. Behouden watertoren	31
5	Mogelijke overdracht	32
	BIJLAGE 1. Plantensoorten van het Brouwerskolkpark e.o.	33

INLEIDING

Dit is een deelrapport uit een serie over het nieuwe beheer voor de bos- en duinparken in Bloemendaal. De serie bestaat uit 8 rapporten:

- Algemene deel. Dit bestaat uit de aanleiding voor het opstellen van de rapporten, de beschrijving van natuur en landschap waar Bloemendaal in ligt en het huidige beleid van rijk, provincie en gemeente.
- Bloemendaalse bos (Bloemendaal)
- Wilhelminapark met Kopje (Bloemendaal)
- Caprera (Bloemendaal)
- Brouwerskolkpark (Overveen)
- Wethouder van Gelukpark (Overveen)
- Enschedepark (Aerdenhout)
- Van Haemstedebos (Aerdenhout)

Uitgangspunten voor herstel

Door achterstallig onderhoud zijn de bos- en duinparken een “groene brij” geworden en maken een verwaarloosde indruk. Dit trekt ongewenste ontwikkelingen aan.

Daarom is herstel van de bos- en duinparken noodzakelijk.

Als uitgangspunt voor het herstel van de bos- en duinparken is gekozen voor het geven van een eigen identiteit aan de bos- en duinparken. Deze identiteit heeft nauwe relatie met de mogelijkheden van het park en het huidige gebruik.

Leeswijzer

Elk rapport bestaat uit vaste onderdelen:

1. **Inventarisatie** van algemene zaken (oppervlakte, bijzonderheden e.d.), korte historie, gebruik (ontsluiting en beleving) en natuur en landschap.
2. **Analyse**, met daarin knelpunten en pluspunten.
3. **Thema**, waarin de geadviseerde identiteit van het park wordt toegelicht.
4. **Beheer**, waarin de geadviseerde maatregelen worden beschreven, ook wordt per maatregel de uitvoering beschreven

In elk park is een planteninventarisatie uitgevoerd in 2002. De gevonden planten (inclusief struiken en bomen) staan in de bijlage. Een planteninventarisatie geeft een indruk van de natuurwaarde van een bos- en duinpark. Er zijn geen faunainventarisaties uitgevoerd, omdat dat te veel tijd kost in relatie tot de voor dit doel benodigde informatie. Indien er faunagegevens bekend zijn van derden (bv. Provincie of KNNV), dan zijn die in het rapport verwerkt.

1. INVENTARISATIE

1.1. Algemeen

Het Brouwerskolkpark ligt in Overveen ten zuiden van de spoorlijn Haarlem-Zandvoort. Het Brouwerskolkpark is 17,15 ha. groot. In het oostelijk deel ligt de waterpartij, de Brouwerskolk, waar het park zijn naam aan heeft te danken (foto1). Het Brouwerskolkpark ligt direct tegen de duinen aan (Middenduin van Staatsbosbeheer) en is daarmee buffergebied tussen het natuurgebied en de bebouwing van Overveen. Een buffergebied tussen natuur en verstedelijking is van groot belang om de invloeden vanuit het stedelijk gebied op de duinen te beperken. Om die reden is het park aangemeld als deelnemer voor de 2^e fase Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK). Daardoor is het Brouwerskolkpark sinds 2003 opgenomen in het Habitatgebied, Dat betekent dat het hoofddoelstelling natuur is en er geen stedelijke ontwikkeling meer mogelijk is. Bestaand gebruik mag worden voortgezet.

In het oostelijke deel van het Brouwerskolkpark langs de Brouwerskolkweg ligt restaurant 't Brouwerskolkje.

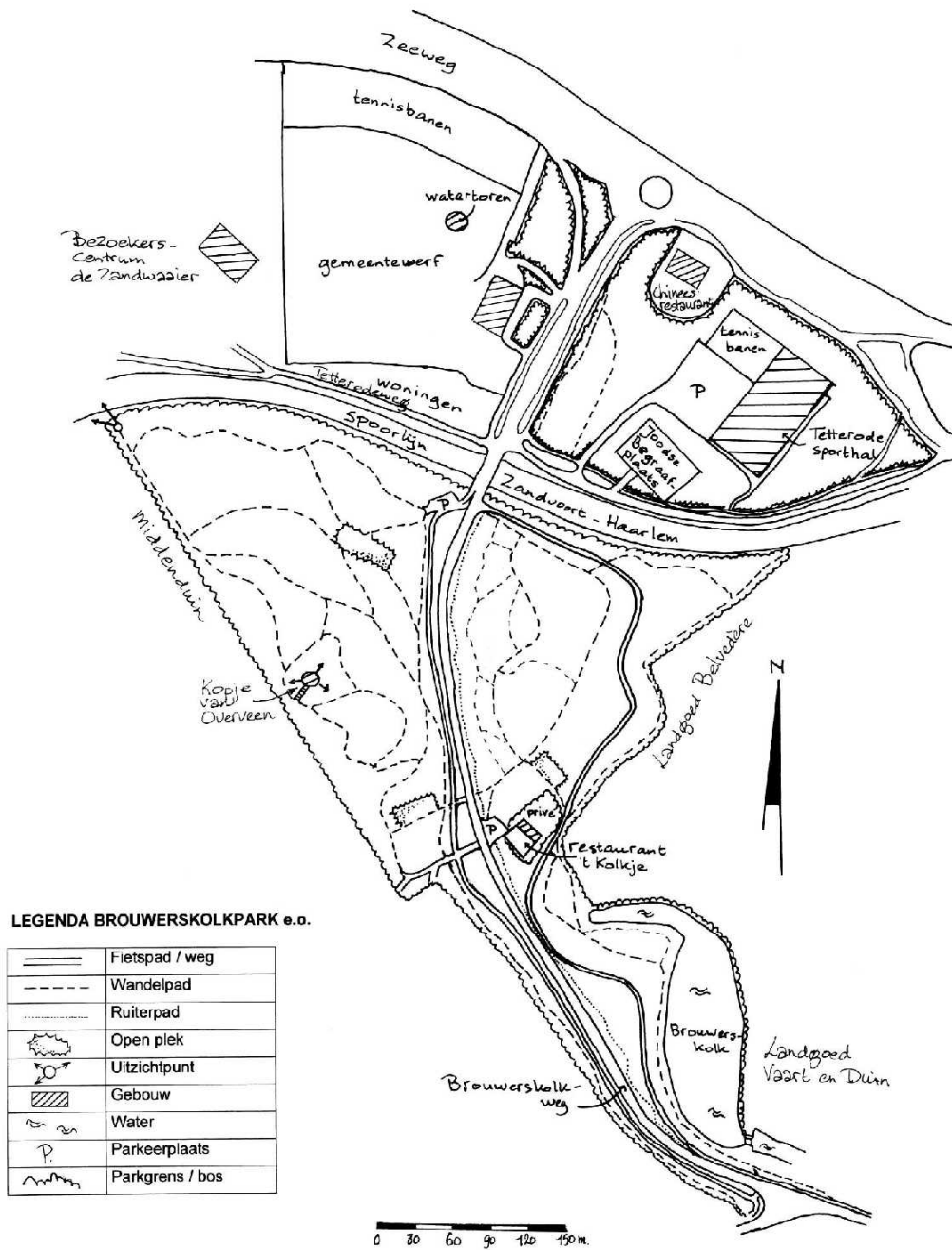
Samen met het Brouwerskolkpark worden in dit rapport ook delen aan de noordzijde van de spoorlijn Haarlem-Zandvoort besproken. Het betreft de begroeiing rond de gemeentewerf, de Joodse begraafplaats en de Tetterode sporthal. Dit deel valt niet onder het Habitatgebied

Naast de gemeentewerf ligt het terrein van het voormalige waterleidingbedrijf (WLZK, later PWN). Tegenwoordig is daar het bezoekerscentrum de Zandwaaier voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

De plattegrond van het Brouwerskolkpark is weergegeven in figuur 1.

Foto 1. Brouwerskolk

Figuur 1. Brouwerskolkpark en omgeving

1.2. Historie

Brouwerskolkpark

De Brouwerskolk (foto 1) is in de 17^e eeuw ontstaan als gevolg van zandwinning. Het schone water uit de plas, die door de afgraving was ontstaan, stroomde via de Brouwersvaart richting Haarlem. Het water was erg schoon, omdat het kwelwater is uit de duinen. Daarom was het geschikt voor het brouwen van bier. Om die reden hadden de Haarlemse Brouwers belang bij de waterkwaliteit van de Brouwerskolk.

Het Brouwerskolkpark was voorheen in eigendom bij landgoed Belvédère. Als eerste is het deel ten westen van de Brouwerskolkweg in de jaren 30 van de vorige eeuw eigendom van de gemeente geworden. Aanvankelijk was de gemeente van plan daar een villawijk te plannen (vergelijkbaar met Duin en Daal). Dit plan is echter nooit uitgevoerd, omdat de beroemde landschapsarchitect Zocher jr. weigerde een verkavelingsplan voor dit fraaie duingebied te maken. Het is toen ingericht als park. Het oostelijk deel van het park (ten oosten van de Brouwerskolkweg) is pas in 1960 eigendom van de gemeente geworden en toegevoegd aan het Brouwerskolkpark. Voorheen was ook dit deel eigendom van landgoed Belvédère, dat nu nog grenst aan het Brouwerskolkpark. Bij de overdracht van de grond is destijds een overeenkomst gesloten met de eigenaren van Belvédère. Deze houdt in dat de beboste hellingen aan de west en zuidkant van Belvédère onveranderd zullen blijven tot 2029.

Ten noorden van de spoorlijn

Ten noorden van de spoorlijn was in eerste instantie open duinterrein met daarin de Joodse Begraafplaats (foto 2), die uit eind 18e eeuw dateert.

Foto 2. Joodse begraafplaats

Foto 3. Watertoren

In de loop van de 20e eeuw zijn onderstaande markante voorzieningen en gebouwen neergezet.

De watertoren (foto 3), met bijbehorende waterleidinggebouwen zijn uit begin 20^e eeuw. Tegenwoordig wordt een deel van de waterleidinggebouwen gebruikt als bezoekerscentrum de Zandwaaier voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. De watertoren en de Zandwaaier zijn tegenwoordig van elkaar gescheiden door de aanleg van het afvalscheidings-eiland. Er is nog wel recht van overpad voor PWN, die beide objecten beheert.

Foto 4. Tetterodehal

In 1928 is de gemeentewerf aangelegd. In dezelfde tijd is het rijtje witte woningen langs de spoorlijn gebouwd voor gemeentepersoneel.

Na afzanden van een deel van de duinen ten noorden van de Joodse begraafplaats was een grote kuil ontstaan. Hierin is eerst een sportveld aangelegd. Pas begin jaren 80 is de Tetterode sporthal gebouwd (foto 4), en is de grote parkeerplaats ernaast aangelegd.

1.3. Beleving

1.3.1 Ontsluiting

Het Brouwerskolkpark wordt van zuid naar noord doorsneden door een vrij drukke weg, die aansluit op de Zeeweg (foto 5). Op deze weg wordt hard gereden, omdat deze buiten de bebouwde kom ligt. Door het reliëf is het zicht op de weg slecht. Hierdoor is het een gevaarlijke weg om over te steken. De weg deelt het park in een oostelijk en een westelijk deel, die elk een eigen sfeer hebben.

Er lopen evenwijdig aan de Brouwerskolkweg doorgaande wandel-, fiets- en ruiterspaden (foto 6). De fietspaden zijn onderdeel van gemarkeerde toeristische routes: Rondje Haarlem, Beekesteijnroute en de Noordzeeroute (LF 1b) van de ANWB (foto 7). Deze fietspaden zijn in goede staat. Ze zijn in 2004 opnieuw geasfalteerd.

Het fietspad is naast recreatieve route ook een functionele verbinding.

Foto 5. De Brouwerskolkweg is een drukke weg, waar ook een bus over rijdt.

Foto 6. Ruiterpad en voetpad langs de Brouwerskolkweg

Foto 7. Veel gemarkeerde lange-afstands fiets- en wandelroutes

Er loopt ook een doorgaande lange afstandswandeling door het park (rood-wit gestreept).

In zowel het westelijke als oostelijke parkdeel lopen wandelpaden (zie fig. 1). De paden uit het oorspronkelijke ontwerp (2300 m.) zijn geasfalteerd en de bermen worden gemaaid. De asfaltlaag is in slechte staat en kan met beperkt klein onderhoud nog voor 10 jaar worden opgeknapt. Daarna is groter onderhoud nodig. Naast de geasfalteerde paden zijn een aantal paden spontaan ontstaan, deze zijn onverhard en de bermen worden niet gemaaid.

Foto 8. Parkeerplaats bij restaurant 't Brouwerskolkje

Er zijn twee kleine parkeerplaatsen langs de Brouwerskolkweg:

1. bij restaurant 't Brouwerskolkje (foto 8), bij het uitrijden is er weinig uitzicht.
2. bij het spoorwegviaduct, alleen zichtbaar voor wie de weg kent.

Van daaruit lopen wandelpaden het park in.

Er is geen verbinding tussen het Brouwerskolkpark en het er naast gelegen natuurgebied Middenduin (eigendom van SBB).

Langs de noordzijde van het park loopt de spoorlijn Haarlem-Zandvoort. De spoorlijn is nauwelijks een barrière voor de auto, fiets of wandelaar, omdat er een breed viaduct overheen loopt. Voor de natuur echter is deze spoorlijn een grotere barrière.

Evenwijdig aan de spoorlijn loopt de Tetterodeweg. Deze loopt door naar station Overveen en is de ontsluiting voor de Tetterode sporthal (foto 4), de Joodse Begraafplaats, de huizen langs de spoorlijn en de achteringang van het bezoekerscentrum de Zandwaaier.

1.3.2 Gebruik en beleving

Brouwerskolkpark algemeen

Het Brouwerskolkpark wordt vooral gebruikt om de hond uit te laten; ook door mensen elders uit verder gelegen woonkernen van de gemeente en vanuit Haarlem. Er is in de gemeente behoefte aan plaatsen, waar honden los mogen lopen. Ook trimmers maken vanwege het hoogteverschil soms gebruik van het park. Vergeleken met het naastgelegen Middenduin wordt het park weinig gebruikt door wandelaars. Dat heeft te maken met de beperkte oppervlakte en daarmee de beperkte wandelmogelijkheden van het park, de doorsnijding van het park door een drukke weg, de nabijheid van aantrekkelijke wandelgebieden gecombineerd met de onduidelijke ontsluiting.

Op de plaats waar het park zich goed laat zien bij het open water van de Brouwerskolk is geen mogelijkheid om te parkeren, zodat eventuele bezoekers doorrijden.

Alles bij elkaar wordt het park slecht gebruikt. Het is een stil park, maar wel goed bereikbaar. Dat maakt dat er in het park regelmatig vernielingen plaatsvinden van banken, bomen en ook het kleine uitzichtpunt.

Enkele plekken zijn oorspronkelijk ingericht als speelveldje of picknickplaats. Rond de picknickplaatsen staan lage hekken met de bedoeling honden buiten te houden. De toegangshekjes zijn inmiddels verdwenen. Daardoor lijken de hekjes rond de picknickplaatsen geen functie te hebben en schrikken juist af (foto 9).

Het centrale grasveld met linden in het westelijke deel van het park heeft een ruige begroeiing, waardoor het een verwaarloosde indruk geeft. Een aantal banken zijn kapot of nodigen door verkeerde plaatsing of ruige begroeiing rondom niet uit tot zitten.

Foto 9. Overbodig hek rond picknickplaats

De indeling van het park, wat er te vinden is en hoe groot het is, is onduidelijk. Daardoor nodigt het park niet uit tot een bezoek.

Omdat de spoorlijn verdiept is aangelegd, verstoort deze niet de natuurbeleving.

Zowel in het westelijke als het oostelijke deel zijn diverse sluipwegen. Vaak ontstaan deze paden door loslopende honden, waarna na enige tijd de baasjes volgen. Mogelijk is wandelen over onverharde paden aantrekkelijker. In enkele gevallen tast het de ondergroei ernstig aan.

Vanuit het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is er behoefte aan voorzieningen voor openlucht recreatie, zodat de steeds groter wordende toestroom van recreanten

goed opgevangen kan worden aan de oostkant van het duingebied. Het Brouwerskolkpark kan hieraan een bijdrage leveren, mits het meer samenhang krijgt met het er naast gelegen duingebied.

Westelijk deel

Het westelijke (en tevens hoge) deel van het park heeft de sfeer van een duingebied met een afwisseling van bos, struweel en open plekken. De paden zijn met asfalt verhard, dat hier en daar slechte stukken heeft. Het gebruik van asfalt past niet erg in een de sfeer van het park, maar gezien de steile hellingen is deze verharding onvermijdelijk. Zonder verharding zouden de paden veel onderhoud vergen, omdat ze door het gebruik en bij regenval snel slijten. Bij de ingangen van het park is de begroeiing erg dicht, waardoor het park niet uitnodigend is. Het grootste deel van het park is echter minder gesloten. Dat komt doordat er door de lagere begroeiing veel lucht te zien is (foto 10).

Foto 10. Het westelijk deel heeft ondanks de weelderige begroeiing een open sfeer

Er zijn twee uitzichtpunten. Het kleine uitzichtpunt heeft een prachtig uitzicht over de open vlakte in het Middenduin (foto 11). Het is echter niet mogelijk om daar dan naar toe te gaan.

Een doorgang naar het Middenduin zal een verbeterd gebruik van het park tot gevolg hebben. Hierdoor zullen meer wandelaars en trimmers aangetrokken worden (mits de route wordt aangegeven). Het daarbij wel zaak dat duidelijk is dat honden in het park moeten blijven, omdat Middenduin niet toegankelijk is voor honden.

Het grote uitzichtpunt (kopje van Overveen) bestaat uit een rond gemetseld plateau te bereiken via een trap aan de achterkant van het plateau (foto 12 en 17). Midden op het gemetselde plateau is een echopunt (grote steen). Dat is vrijwel niemand bekend, omdat het niet is aangegeven.

Foto 11. Uitzicht over het Middenduin

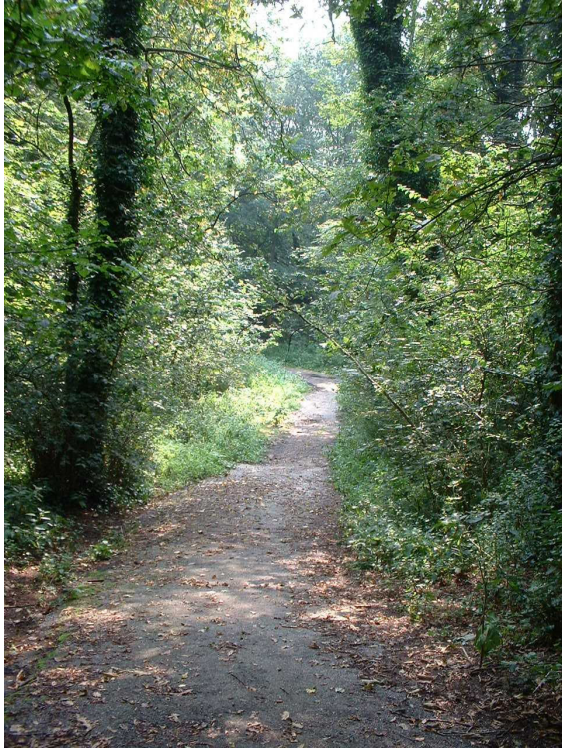
Foto 12. Kopje van Overveen met zicht op de watertoren

Oostelijk deel

Het oostelijk deel van het park heeft een andere sfeer. Het bestaat uit een gesloten hoogopgaand bos doorsneden door diverse paden (foto 13). De paden zijn onderdeel van doorgaande routes (fietspad en ruiterspad), waardoor dit deel van het park meer gebruikt wordt.

Het grote oppervlakte aan open water van de Brouwerskolk (foto 1) draagt bij aan de bijzondere sfeer en nodigt vanaf de kruising met de Duinlustweg uit tot een bezoek. Het zicht vanaf het voetpad langs het water in het park zelf groeit steeds meer dicht met bomen en struiken (foto 14).

Het water is niet bedoeld als zwemwater.

Foto 13. Het oostelijk deel van het park heeft een meer besloten sfeer.

Voor de Brouwerskolk zijn er vijf recreatieve visvergunningen beschikbaar, die jaarlijks ook worden uitgegeven.

Door het vele reliëf worden de paden in het Brouwerskolkpark bij sneeuw gebruikt om over te sleeën.

Bij voldoende vorst kan op de Brouwerskolk worden geschaatst. Omdat het kwelwater is, is het ijs niet altijd even betrouwbaar.

In dit deel van het park langs de Brouwerskolkweg staat restaurant 't Brouwerskolkje. Van oorsprong was dit een theehuis, waar gebruikers van het park (gezinnen met kinderen en honden) met name in het weekend gebruik van maakten.

Tegenwoordig is de horecavoorziening een restaurant, dat alleen tijdens de lunch en het diner open is. De vergunning spreekt nog steeds over een horecagelegenheid met beperkte keuken. Dit staat op gespannen voet met het huidige gebruik. Het restaurant heeft in 2005 een Michelinster gekregen.

Het huidige gebruik heeft weinig relatie meer met de omgeving; het omliggende groen vormt wel een mooie ambiance voor het restaurant. Het restaurant is alleen goed te bereiken vanaf de Brouwerskolkweg met de auto. Vanuit het fietspad is wel een onopvallende doorgang, maar daar staat geen informatie zoals openingstijden. Vaak is deze doorgang ook op slot.

Foto 14. De oever van de Brouwerskolk is dichtgegroeid met bomen en struiken (winterbeeld)

Ten noorden van de spoorlijn

De begroeiing rond de gemeentewerf, de Joodse begraafplaats en de Tetterode Sporthal is kijkgroen en buffergroen tussen de duinen en de bebouwing. Het camoufleert de werf en de (door afgraving verdiept gelegen) sporthal. Het is tevens aankleding van de begraafplaats.

Aan de noordzijde van het noordelijke deel staat een restaurant/brasserie. Dit restaurant heeft geen relatie (en heeft dat ook nooit gehad) met de omgeving, behalve dat de omgeving een mooie ambiance is voor het restaurant.

De watertoren is een markant punt in de omgeving. De watertoren laat het verleden van de waterwinning zien. Om die reden is het te betreuren dat de relatie tussen watertoren en voormalige bedrijfsgebouwen verbroken is door de aanleg van het afvalscheidings-eiland. Ook zijn de bomen rond de watertoren erg hoog geworden, waardoor alleen de bovenste rand van de toren nog te zien is (foto 15).

Foto 15. De watertoren staat verscholen tussen de bomen.

1.4. Natuur en landschap

Algemeen

In feite is het Brouwerskolkpark en het gebied ten noorden van de spoorlijn onderdeel van de duinen. Door het grote hoogteverschil is er een grote verscheidenheid aan natuurlijke milieus (van droog naar nat en van voedselarm naar voedselrijk), met name in het Brouwerskolkpark zelf. Er is zelfs in het oostelijk deel een kwelplek in de uitloper naast de Brouwerskolk, waar een bijzondere begroeiing zich heeft ontwikkeld.

Door de verschillende natuurlijke milieus is de begroeiing zeer afwisselend en heeft een vergelijkbare hoge natuurwaarde als de duinen.

Ecologisch gezien zijn het Brouwerskolkpark en Caprera vergelijkbaar. Beide zijn een bos op de hellingen van de binnenste duinen met plaatselijk grazige vegetatie. Bovendien hebben beide onder aan de helling natte bosvegetatie als gevolg van kwel (drangwater uit de duinen). Een dergelijke kwelbosbegroeiing is in Nederland zeldzaam.

De zeer gevarieerde begroeiing van het Brouwerskolkpark is te zien aan het grote aantal soorten dat daar van nature groeit op een betrekkelijk klein oppervlak (zie bijlage). Omdat er pas in augustus is geïnventariseerd ontbreken op de lijst de vroege plantensoorten, die in de loop van de zomer zijn verdroogd.

Eind februari trekken er vele padden uit de duinen naar het water in het westelijk deel van het Brouwerskolkpark. Daarbij vormt de Brouwerskolkweg een grote barrière; er worden vele padden dood gereden. Enkele paddentunnels kunnen hier soelaas bieden.

Westelijk deel

Het westelijk deel is het hoge en droge deel van het park. Er is veel reliëf. De begroeiing bestaat uit een afwisseling van duinstruweel en eikenbos gemengd met enkele andere boomsoorten (Populier, Den en Beuk). Tegen het Middenduin aan ligt een klein stuk voor noordhellingen karakteristiek duineikenbos met een goed ontwikkelde onderbegroeiing van eikvaren met mossen (foto 16). Helaas wordt dit deel van het bos doorsneden door vele kleine illegale paadjes. De paadjes worden steeds breder, omdat mensen niet door het mulle zand willen lopen, waardoor er steeds minder over blijft van de eikvarenvegetatie.

Foto 16. Kenmerkende duineikenbos met eikvaren begroeiing.

Plaatselijk is het bos verruigd en ondoordringbaar, omdat daar enige jaren terug gedund is met achterlaten van het dode hout. Dergelijke plaatsen geven dekking en nestelplaats aan diverse dieren.

Esdoorn komt van nature niet voor in Nederland en is ingevoerd. De Esdoorn blijkt het inheemse bos weg te concurreren, doordat ze snel groeien en weinig ondergroei mogelijk maken. Op de hellingen met Esdoorn is weinig ondergroei, waardoor deze hellingen snel veel belopen worden en er erosie optreedt..

Rondom het Kopje van Overveen zijn in de jaren 70 sneeuwbes en coniferen aangeplant. Deze doen afbreuk aan het natuurlijke karakter van het park (foto 17).

Aan de kant van het Middenduin op het hoge deel zijn enkele kleine open stukken met een natuurlijke soortenrijke grazige begroeiing.

Het grasland van de picknickplaatsen is minder soortenrijk door het andere gebruik en maaibeheer.

Foto 17. Misplaatste coniferen bij het Kopje van Overveen

De voormalige zandbak op de grote open plek in het westelijke deel is enige jaren geleden, toen de zandbak werd verwijderd, ingezaaid met een bloemenmengsel. Dit veld is inmiddels verruigd als gevolg van de recente ingreep, maar ook door bladval van de nieuw aangeplante linden.

Door de linden gaat de openheid van het speelveld verloren.

De struwelen zijn kenmerkend voor de duinen en soortenrijk. Ze bestaan veelal uit soorten met veel doorn, zoals Hondсроos, Meidoorn, Sleedoorn en Duindoorn. In de ondergroei zijn diverse soorten varens te vinden, waarvan de Mannetjesvaren een van de zeldzamere soorten is.

Oostelijk deel

Het parkdeel ten oosten van de Brouwerskolkweg heeft een ander type begroeiing dan het westelijke deel. Het bestaat uit een gesloten hoogopgaand loofbos met Beuk, Populier, Robinia en Eik met ondergroei. Op het hoogste deel staat een groep dennen.

Het water van de Brouwerskolk is zeer helder en van goede kwaliteit. Plaatselijk is er een beschoeiing langs het water, waarachter zich op de meer open plaatsen een oeverbegroeiing heeft ontwikkeld. Op veel plaatsen is geen beschoeiing. Daar ontwikkelt zich geen oeverbegroeiing, omdat daar vissers gebruik maken van de oever of er honden het water in gaan.

Door de ontwikkeling van de bomen en struiken op de oever dreigt het zicht op het water vanaf het wandelplad verloren te gaan.

In het lindenbosje langs de uitloper van de Brouwerskolk is een bijzondere ondergroei te vinden. Deze begroeiing heeft kenmerken van een bronbos met soorten als Heksenkruid en Middelst helmkruid. Dit zijn zeldzame soorten, die alleen op plaatsen voorkomen met kwel.

De waterpartij en met name het uitloper aan het uiteinde is een goede voortplantingsplaats voor padden. De padden trekken in het vroege voorjaar naar

Foto 18. Rondom de uitloper van de Brouwerskolk is het erg dichtgegroeid.

deze kwelplas vanuit de duinen om hun eieren te leggen. Helaas worden dan op de Brouwerskolkweg tijdens de paddentrek vele padden dood gereden.

De wateruitloper is erg dichtgegroeid met bosopslag, waardoor er weinig zon in het water komt (foto 18). Voor een goede ontwikkeling van de paddeneieren is echter zon en warmte nodig. Een minder dichtbegroeide oever aan het uiteinde zal een verbetering zijn. Bovendien kunnen wandelaars daar dan ook beter van het water genieten.

Ten noorden van de spoorlijn.

Op de parkeerplaats bij de sporthal is zijn stroken Mahonia aangeplant. Deze worden intensief onderhouden (regelmatig schoffelen en snoeien).

De begroeiing rond de gemeentewerf, sporthal en begraafplaats is een min of meer natuurlijk binnenduinrandbos met voornamelijk eiken en abelen. In de ondergroei staan soorten, die thuishoren in een dergelijk binnenduinrandbos. De flora en fauna is voor het aanwezige milieu niet erg soortenrijk. In de groenstroken staan nog diverse populieren, die destijds zijn aangeplant bij de aanleg van het groen als snelle groeiers. Deze populieren beginnen de natuurlijke ontwikkeling van de groenstroken te storen door hun snelle groei en hun grootte.

De bedreigde plantensoorten als Welriekende salomonszegel (in de duinen vrij algemeen), Slangenlook, Ruige scheefkelk, Hemelsleutel, Stinkende Ballote en Hazepootje komen in dit gebied voor. Plaatselijk is het zeldzame Trilgras te vinden.

De begroeiing van de groenstroken biedt onderdak (dekking en nestelplaats) aan diverse vogelsoorten en kleine zoogdieren.

De Joodse begraafplaats bestaat uit een oud duineikenbos, waartussen de graven liggen in een natuurlijk terrein. Tussen de eiken staan ook andere soorten als

Esdoorn en Vogelkers. Vanuit het geloof wordt de begraafplaats met rust gelaten, waardoor de begraafplaats een natuurlijke begroeiing heeft.

De KNNV heeft op verzoek van de Stichting Israelische Begraafplaats in 2003 en 2004 de plantengroei (inclusief korstmossen), vogels, slakken en incidenteel insecten van de begraafplaats geïnterpreteerd. Zij wijzen op de aanwezigheid van bijzondere korstmossen op de grafstenen en de eikenpage, een rups die leeft in de aanwezige duineiken.

2. ANALYSE

Voor het Brouwerskolkpark kunnen de onderstaande knelpunten en pluspunten worden samengevat:

Knelpunten

- Weinig gebruikers in het park trekt vandalisme aan.
- Ontsluiting van het westelijke deel is onduidelijk
- Achterstallig onderhoud (wandelpaden, maaien, bankjes, struwelen en kleine uitzichtpunt)
- Illegale sluippaden vernielen kwetsbare begroeiing
- Doorsnijding van het park door de Brouwerskolkweg is storend voor recreanten
- Er worden veel padden doodgereden op de Brouwerskolkweg tijdens de jaarlijkse paddentrek
- Geen relatie met het er naast gelegen Middenduin
- Het restaurant heeft geen relatie met het Brouwerskolkpark
- De populieren beginnen op enkele plaatsen de natuurlijke bosontwikkeling te storen
- De relatie tussen watertoren en voormalige bedrijfsgebouwen is verbroken

Pluspunten

- Zeer gevarieerde begroeiing
- Veel reliëf, waardoor het in trek is voor trimmen en sleeën.
- Hoge natuurwaarde, met name kwelpak bij Brouwerskolk
- Goede buffer tussen nationaal park en verstedelijkt gebied
- Mooie uitzichtpunten
- Honden mogen los lopen
- Het gebied ten noorden van de spoorlijn is een buffergebied tussen Nationaal park en de bebouwing
- In de groenstroken ten noorden van de spoorlijn zijn diverse bijzondere plantensoorten en vlinders te vinden
- Er is behoefte aan sportieve voorzieningen voor openluchtrecreatie aan de oostkant van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Het Brouwerskolkpark is een mooi natuurlijk bospark, dat te weinig gebruikt wordt en veel achterstallig onderhoud heeft wat betreft de voorzieningen heeft.

Het is niet nodig alle voorzieningen in de oude vorm te herstellen. Er kan beter naar gestreefd worden gebruik te maken van de natuurlijke en afwisselende uitstraling van het Brouwerskolkpark.

De voorzieningen moeten gericht worden op een meer sportief en avontuurlijk (informeel) gebruik.

3. THEMA

Op grond van de mogelijkheden en de kenmerken van het Brouwerskolkpark wordt het thema voor dit park “**Avontuur door variatie**”.

Het bijzondere van het park is de grote variatie aan natuurlijke begroeiing, waardoor er zeer uiteenlopende sferen op een klein oppervlakte zijn te beleven. Hierbij past een park dat avontuur uitstraalt. Een invulling met sportieve speelmogelijkheden past goed in deze omgeving. Daarbij moet dan wel aan de bezoeker duidelijk zijn dat er wat te beleven is (borden).

De voorzieningen moeten passen in een natuurlijke omgeving, dus informeel van vormgeving zijn.

Loslopende van de honden zijn in een dergelijk bospark mogelijk. Dat vereist echter wel een zorgvuldige onopvallende begeleiding van de gebruikers van het park. Dus bijvoorbeeld tijdig nieuwe sluippaden dichtleggen als honden en andere gebruikers de kwetsbare natuur dreigen te vernielen.

Voor het gebied ten noorden van de spoorlijn wordt het thema niet verder uitgewerkt, omdat het een gebied is met zeer uiteenlopend vastliggend gebruik is (sport, verkeer, begraafplaats en gemeentewerf).

4. BEHEER

“Avontuur door variatie” wordt verbeterd door zowel de natuurvariatie beter tot uitdrukking te laten komen als door avontuurlijke speelmogelijkheden in van het park te ontwikkelen.

Voor de ontwikkeling van de natuurwaarde kan gebruik gemaakt worden van het gevarieerde terrein (zie 4.1).

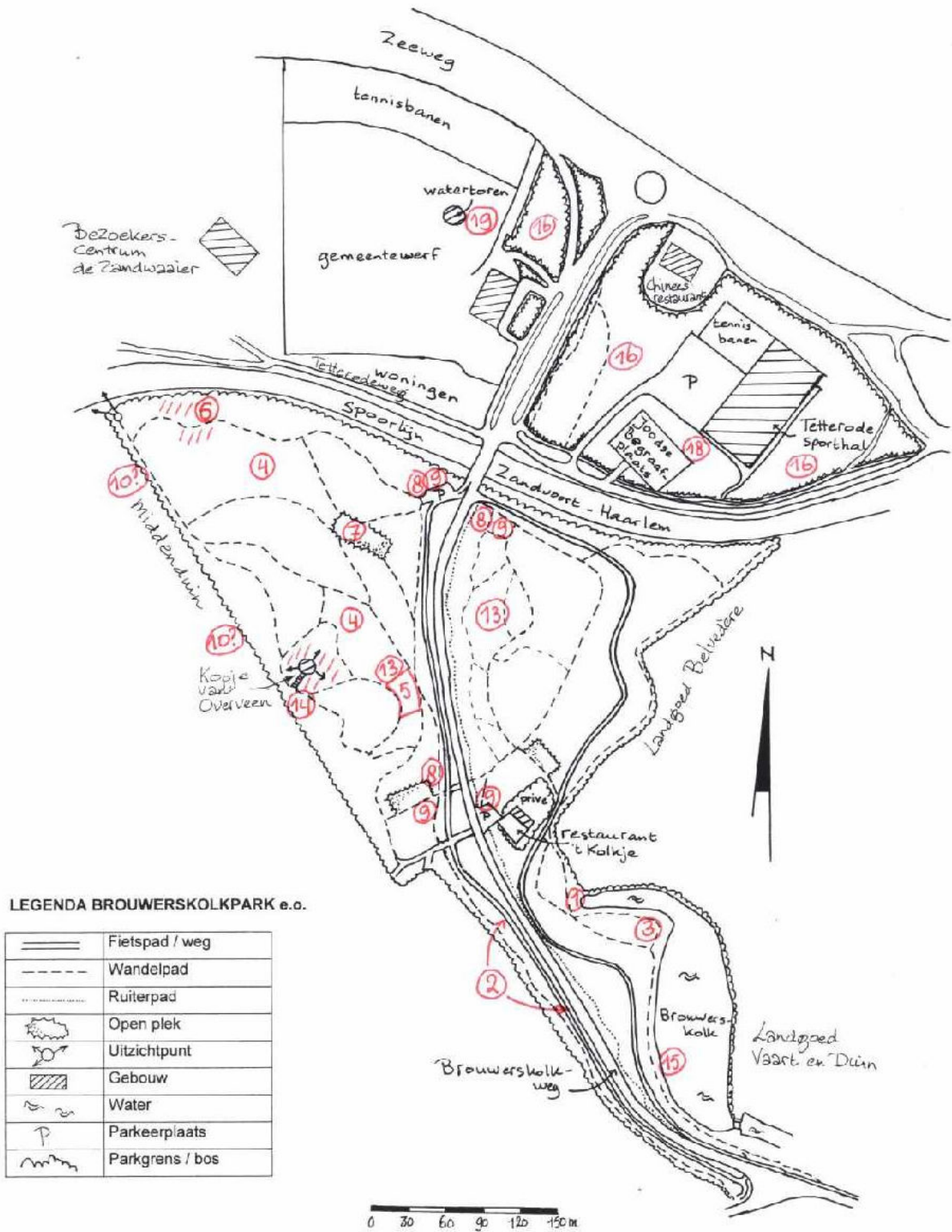
Voor het ontwikkelen van speelmogelijkheden kan gedacht worden aan (zie 4.2) :

- Mogelijkheden om hutten te bouwen (kinderen) met natuurlijk materiaal
- Klim en klauterobjecten van natuurlijke materialen
- Markeren van een trainingsronde voor hardlopers

Daar passen eenvoudig vormgegeven voorzieningen bij, zoals boomstammen om op te zitten.

Het beheer van het gebied ten noorden van de spoorlijn moet gericht zijn op het behoud van de bufferfunctie. Dat betekent vooral de bosontwikkeling begeleiden naar een duineikenbos. Dit gedeelte wordt door het afwijkende gebruik apart behandeld in 4.3.

In figuur 2 staan de beheersmaatregelen weergegeven. Onderstaand wordt het beheer nader uitgewerkt.

Figuur 2. Beheermaatregelen voor Brouwerskolkpark e.o., nummers corresponderen met het nummer van het beheer in de tekst.

4.1 Beheersmaatregelen voor natuurvariatie.

Om een grotere natuurvariatie goed tot zijn recht te laten komen moeten de verschillende natuurtypen geaccentueerd worden. Dat kan door het juiste beheer. Er zijn verschillende natuurlijke milieus mogelijk binnen het Brouwerskolkpark: droog en open, droog en dicht, nat en open, nat en dicht.

De droge delen liggen in het westelijk parkdeel, de natte delen in het oostelijke parkdeel. Gezien de bepaling, dat de beboste hellingen aan de zuid en westkant van Belvédère onveranderd bebost moeten blijven tot 2029, is de optie open en nat (alleen in het oostelijke parkdeel mogelijk) hier niet aan de orde.

Vergroten van de natuurvariatie kan door:

- Paddenpoel en ontwikkelen oeverbegroeiing aan uiteinde van de uitloper van de Brouwerskolk
- Aanbrengen voorzieningen voor de paddentrek
- Stimuleren van kwelvegetatie
- Bosbeheer afstemmen op gevarieerd bos
- Esdoornbos verwijderen
- Sneeuwbes in het park en coniferen bij Kopje van Overveen verwijderen zodat natuurlijke begroeiing zich kan ontwikkelen.
- Verbeteren van grote speelveld.
- Voorzieningen aanbrengen om doodrijden van padden tijdens de trek te voorkomen

4.1.1 Paddenpoel.

In het oostelijke (nattere) deel van het Brouwerskolkpark kunnen gezien de bepalingen tot 2029 geen open plekken van betekenis gemaakt worden. Alleen aan het uiteinde van de uitloper van de Brouwerskolk kan meer openheid gemaakt worden, zonder het beboste aanzien van de hellingen te schaden. Hierdoor komt er meer zonlicht in het water, waardoor de het water beter geschikt is als paddenpoel (paddeneieren kunnen zich beter ontwikkelen). Ook ontstaat er meer zicht op het water (beleving) en kunnen oeverplanten zich hier beter ontwikkelen.

Meer openheid wordt verkregen door de struikenopslag en aanwezige boom te verwijderen en twee maal per jaar te maaien met afvoeren van het maaisel. Omdat de bodem hier nat en slap is moet met lichte machines of alleen een bosmaaier gewerkt worden. Bij verstoring van de bodem zal anders ruigte ontstaan en zal het zicht op de poel alsnog niet mogelijk zijn. Met het juiste maaibeheer kan zich hier een ecologisch waardevolle oeverbegroeiing ontwikkelen.

Dit deel van het water moet worden uitgebaggerd, zodat het geschikt blijft als voortplantingspoel voor padden en salamanders. Daarbij moet de oever niet te steil worden. Beschoeiing is niet gewenst en ook niet nodig. De bagger kan tijdens de eerste uitvoering op de oever worden verwerkt direct in aansluiting met het vrij maken van struiken van de oever. Normaal zou verwerken van de bagger op de oever tot veel verstoring en daarmee ongewenste verruiging leiden. Maar bij het verwijderen van struiken en een boom ontstaat al zo veel verstoring, dat de bagger er ook wel bij kan. Late als de oeverbegroeiing zich heeft kunnen ontwikkelen is verwerken van bagger op de oever niet meer gewenst.

Het uitbaggeren van de poel is eens per 10 jaar nodig in verband met bladval van de omringende bomen. De bagger mag dan niet op de ecologische oever worden verwerkt. Verwerken aan de andere zijde van het pad onder aan de helling is een mogelijkheid.

Het baggeren en verwijderen van struiken en bomen kan alleen van augustus tot en met januari worden uitgevoerd in verband met het vogelbroedseizoen en de paddentrek. Bij voorkeur wordt het uitgevoerd in het late najaar (november, december) omdat dan het blad van de bomen is.

Omdat het Brouwerskolkpark buiten de bebouwde kom ligt geldt hier de Boswet. Dat betekent dat er geen kapvergunning nodig is en er gezien de geringe omvang van de velling (< 20) geen melding vereist is bij de provincie Noord-Holland.

Voor het baggeren en de oeveeraanpassing zal een aanlegvergunning nodig zijn i.v.m. de ligging in het Habitatgebied.

Tijdens de paddentrek worden er vele padden op de Brouwerskolkweg dood gereden. Er wordt in overleg met de paddenwerkgroep van de KNNV op enkele nachten de weg afgesloten voor verkeer. Beter is het om paddentunnels aan te leggen, zodat de padden ongestoord op elke gewenste dag kunnen trekken. Dergelijke voorzieningen zijn kostbaar. Het heeft daarom de voorkeur deze voorzieningen aan te leggen gelijk met groot onderhoud van de Brouwerskolkweg.

4.1.2 Voorzieningen paddentrek

Door het steeds drukker worden van het verkeer op de Brouwerskolkweg worden er veel padden tijdens de paddentrek dood gereden. De Brouwerskolkweg is een doorgaande weg en kan dus niet zoals rondom de Hoge Duin en Daalseweg periodiek worden afgesloten.

De KNNV (natuurvereniging) begeleid tijdelijk de paddentrek in het voorjaar (februari/maart). Er is laag geleidingsgaas geplaatst, waardoor de padden in emmers kunnen worden opgevangen. Daarna worden de padden door vrijwilligers van de KNNV naar de overkant van de Brouwerskolkweg gebracht, waar ze hun weg kunnen vervolgen naar het water, waar ze eieren leggen.

Beter zou zijn om permanente voorzieningen te hebben, die ook door kleine zoogdieren kunnen worden gebruikt. Een paddentunnel op enkele plaatsen kan uitkomst bieden. Deze voorziening moet dan aangebracht worden tijdens groot onderhoud van de Brouwerskolkweg, zodat de kosten niet al te hoog op lopen. Het daarbij raadzaam om de paddenwerkgroep van de KNNV van te voren uit te laten zoeken op welke plaatsen een paddentunnel het beste effect heeft. Zij kunnen dat alleen in het vroege voorjaar tijdens de paddentrek uitvoeren, dus de vraag moet tijdig aan hen gesteld worden.

4.1.3 Stimuleren bos-kwelvegetatie

Onder de linden langs de uitloper van de Brouwerskolk (oostelijk parkdeel) heeft zich een bijzondere vegetatie van kwelbossen ontwikkeld. Juist door de aanwezigheid van deze bijzondere begroeiing komt het karakter van een nat duinbos goed tot uitdrukking. Het verrijkt door het bijzondere karakter de natuurwaarde van het Brouwerspark.

Met deze zeldzame vegetatie moet zorgvuldig omgesprongen worden. Grote ingrepen mogen hier niet plaatsvinden. In de schaduw van de bomen zal er minder verrijking optreden en de vegetatie is al in evenwicht. Hier is vooral voorkómen van

verstoring (waardoor juist verruiging zal optreden) van groot belang. Er mag daarom niet gemaaid en vergraven worden op deze plaats.

Momenteel loopt er een weinig betreden informeel pad door deze vegetatie. Dit pad hoeft niet te worden afgesloten, omdat het bijdraagt aan het thema van het Brouwerskolkpark (Avontuur door variatie).

Het gebruik van dit pad moet niet gestimuleerd worden. Er moet dan ook geen onderhoud (egaliseren, aanbrengen van halfverharding, schelpen of zand) aan dit pad worden gepleegd.

In dit deel van het bos staan oude linden. Linden hebben veel wortelopslag, die in een parksituatie vaak tot zogenaamde rokjes worden gesnoeid. In deze wat meer informele natuurlijke situatie heeft het de voorkeur om de wortelopslag niet te snoeien.

4.1.4 Bosbeheer afstemmen op gevarieerd bos.

De kwaliteit van het westelijk deel van het Brouwerskolkpark is het zicht op de lucht, terwijl er toch veel begroeiing is. Het streven in dit deel van het bospark is het behoud van deze openheid (zichtbaar houden van lucht) binnen de beslotenheid (struwelen). Herplant bij wegvallen van bomen zou het bospark te dicht maken en is ook niet wenselijk.

Bij het wegvallen van bomen in de toekomst moet daarom overwogen worden in hoeverre herplanten direct noodzakelijk is om het beboste aanzien van de hellingen in stand te houden. Op die manier kunnen op natuurlijke wijze open plekken ontstaan.

In een gevarieerd bos horen immers ook open plekken.

Het bos bestaat voornamelijk uit Eik, Beuk en Abeel met gevarieerde ondergroei. Plaatselijk staan er Den, Populier, Linde en Esdoorn. Vooral de natuurlijke verjonging van Eik, Den, Abeel en Beuk moet daarbij gestimuleerd worden.

De aanwezige grote populieren zijn de eerste bomen die gekapt moeten worden bij bosonderhoud. Populieren groeien sneller dan de andere genoemde bomen. Ze zijn in het verleden aangeplant om het bos snel volume te laten krijgen. Populieren zijn de zogenoemde wijkers, bedoeld om te kappen op het moment dat ze de andere bomen (blijvers) in hun ontwikkeling gaan storen.

Opslag van Esdoorn krijgt snel de overhand en moet tegengegaan worden, omdat er anders op lange termijn een weinig interessant eenvormig bos van Esdoorn met weinig ondergroei zal ontstaan (dat niet kenmerkend is voor duinen).

In verband met de hier geldende Boswet is melding van een dunning van meer dan 20 bomen verplicht bij de Provincie Noord-Holland.

4.1.5 Esdoornbos verwijderen.

Met name onder Esdoorn is geen ondergroei mogelijk. Esdoorn is geen kenmerkende soort voor droog duinbos (het is een succesvolle exoot). Plaatselijk begint esdoornopslag de ondergroei in het naastgelegen eikenbos te overheersen. Esdoornopslag is mede het gevolg van uitzaaien vanuit de grote volwassen bomen. Door de grote esdoorns en de esdoornopslag te verwijderen wordt voorkomen dat het gevarieerde duinbos op termijn verdwijnt.

Met name het bosje esdoorns in het westelijk deel van het Brouwerskolkpark bestaat uit grote esdoorns, die zorgen voor veel opslag in de omgeving. Door deze bomen te verwijderen wordt veel opslag voorkómen en daarmee op termijn werk bespaard. Het rooien van deze esdoorns is een vorm van bosonderhoud.

De open plek, die ontstaat na het rooien van dit esdoornbosje kan geschikt worden gemaakt om hutten te bouwen met de achtergelaten takken.

Het is daarbij wel raadzaam om de helling in te zaaien met een grazige vegetatie (wilde bloemen en gras).

Door de verstoring van de bodem zullen de eerste jaren veel ruigtekruiden hun kans grijpen. Om te voorkómen dat deze de overhand krijgen moet er de eerste jaren twee maal per jaar gemaaid worden, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Na enige jaren is de ruige begroeiing sterk afgenomen en zal het grasland minder gemaaid hoeven te worden.

Bij deze nieuwe open plek kunnen banken geplaatst worden. Hiervoor kunnen de twee banken, die langs de "haarspeldbocht" richting Kopje staan worden verplaatst naar deze open plek (zie ook 11).

Deels is de open plek, die ontstaat een steile helling. Op dit deel moeten struiken (Meidoorn, Wilde liguster, Vlier, Kardinaalsmuts, Hondсроos e.d.) aangeplant worden om erosie tegen te gaan.

4.1.6 Verwijderen sneeuwbes

Verspreid door het hele Brouwerskolkpark staat ondergroei van Sneeuwbes. Deze soort is in de jaren 50 aangeplant en hoort niet in een duinbos thuis en belemmert de ontwikkeling van een natuurlijke ondergroei met soorten als Meidoorn, Wilde liguster, Hondсроos en Vlier. Bovendien zijn de sneeuwbesstruiken inmiddels oud en lelijk aan het worden. De sneeuwbesstruiken kunnen worden verwijderd.

Indien inloop moet worden voorkomen, dan kan een takkenril worden neergelegd van eventueel nabij te vellen esdoorns. Ook aanplant van struiken, die thuishoren in de duinen (Duindoorn, Meidoorn, Kardinaalsmuts, Vlier of Hondсроos) is een mogelijkheid.

4.1.7 Verbeteren grote speelveld.

Het grote speelveld (voormalige zandbak) heeft nu een erg ruige begroeiing. Het beheer nu is meerdere keren per jaar (ca. 5x) het veld te klepelen. Hierdoor blijft de begroeiing ruig (snelle omzetting van maaisel door het klepelen). Om op het speelveld een minder ruige begroeiing te krijgen, moet er 2 á 5x per jaar gemaaid worden. Daarbij moet het maaisel worden afgevoerd of op een hoop worden gezet. Zo kan een meer natuurlijk duingrasland ontstaan. Naast een mooiere aanblik is een dergelijk grasland ook beter bruikbaar als speelveld.

De zes linden op het speelveld zijn niet zo lang geleden aangeplant. Ze zorgen voor schaduw in de zomer en het afvallend blad verrijkt de bodem van het grasland ter plaatse. Omdat er in het Brouwerskolkpark al genoeg bomen staan en deze locatie niet een natuurlijke groeiplaats van linden is heeft het de voorkeur de linden te verwijderen van deze open plek. Ze kunnen elders in de gemeente worden herplant, bijvoorbeeld op één van de twee gebieden waar woningbouwplannen worden ontwikkeld (Meer en Berg of Marinehospitaal).

4.2 Beheersmaatregelen voor verbeteren beleving.

Door de voorzieningen van het park te veranderen wordt de beleving en daarmee het gebruik van het park verbeterd. Veranderen van de voorzieningen betekent dan:

- Toegangen verbeteren
- Aangeven attractiepunten
- Nieuwe voorzieningen
- Doorgang naar het Middenduin maken
- Onderhoud paden
- Onderhoud banken en hekken
- Herstellen Kopje van Overveen
- Oever Brouwerskolk herstellen
- Behouden geschiedenis watertoren

4.2.8 Toegangen verbeteren

Van de zes toegangen van het Brouwerskolkpark zijn er drie duidelijk:

- Ingang bij de Brouwerskolk langs het water
- Ingang bij de parkeerplaats naast het viaduct westzijde
- Ingang tegenover de parkeerplaats naast het viaduct oostzijde

De overige (onverharde) ingangen in de buurt van restaurant 't Kolkje zijn minder duidelijk.

Deze ingangen kunnen beter toegankelijk worden gemaakt door de omringende struiken te verwijderen. Hierdoor wordt de achter gelegen open plek beter zichtbaar vanaf de weg.

Ook zijn de paden meer uitnodigend als de bermten goed vrij gemaaid worden. Dat betekent 5x per jaar maaien van deze bermten over de breedte van 1 m., zoals nu ook al gebeurt.

4.2.9 Aangeven attractiepunten

Op dit moment is het voor veel mensen onbekend wat er in het park te zien is. Door bij de beide parkeerplaatsen aan te geven wat er te beleven is, zullen er mensen worden uitgenodigd gebruik te maken van het park. Eventueel kan een dergelijk bord ook worden geplaatst bij de Brouwerskolk, waar nu al een aantrekkelijke ingang van het park is.

Aangeven van de attractiepunten kan door het plaatsen van richtingaanwijzers op de beide parkeerplaatsen en op het Kopje van Overveen. Vervolgens moet de route naar het attractiepunt gemarkeerd worden met eenvoudige paaltjes met letter erop, die symbool staat voor het betreffende attractiepunt. Bijvoorbeeld een K voor het Kopje van Overveen, een H voor de huttenbouwplek enz.

4.2.10 Nieuwe (speel)voorzieningen

Het is de bedoeling het Brouwerskolkpark aantrekkelijker te maken voor bezoekers. Tegelijkertijd is er vanuit het Nationaal Park Zuid-Kennemerland behoefte aan recreatieve voorzieningen aan de rand van het duingebied. In dat kader kan gedacht worden aan het ontwikkelen van een sportief informeel speelpark in een natuurlijke omgeving.

Gedacht kan worden aan het ontwikkelen van avontuurlijke speelobjecten van natuurlijke materialen (hutten bouwen, loopbruggen, klimobjecten), zie foto 19. Dit kan gecombineerd worden met sportieve activiteiten zoals bijvoorbeeld een heuvelparcours voor hardlopers.

Eén en ander moet eerst nader worden uitgewerkt met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

In verband met het navolgende punt (doorgang naar het Middenduin) is het aan te raden ook Staatsbosbeheer (eigenaar van het naastgelegen Middenduin) hier bij te betrekken. Te meer, daar Staatsbosbeheer mogelijk interesse heeft voor het westelijk deel van het Brouwerskolkpark (zie ook hfst. 5).

Foto 19. Hangbrug (Floriadeterrein Hoofddorp, Staatsbosbeheer).

Er moet rekening gehouden worden met een beduidend groter aantal bezoekers van een dergelijk speelbos, dat met de auto komt. De naastgelegen Tetterodeweg (met name het deel waar de woonhuizen staan) moet daar geen overlast van ondervinden. Er moet gelijk met het ontwikkelen van het speelbos een goede parkeermogelijkheid geregeld worden. Er is een mogelijkheid gebruik te maken van de grote parkeerplaats bij de Tetterode Sporthal. Duidelijke geleiding is daarbij noodzakelijk.

4.2.11 Doorgang naar Middenduin maken

Het bezoek aan het Brouwerskolkpark blijft beperkt tot een kleine doelgroep, omdat het park beperkt van omvang is en doorgang naar het Middenduin niet mogelijk is. Op diverse plaatsen is het hek tussen het Middenduin en het Brouwerskolkpark zijn gaten gemaakt (foto 20). Dit geeft mogelijk de behoefte aan doorgangen weer. Verbinden van de twee gebieden past in het beleid van het Nationaal Park om een groot samenhangend gebied van het Nationaal Park te maken. Met een doorgang naar het Middenduin ontstaan betere wandelroutes. Het park zal daardoor beter gebruikt worden.

Deze doorgang is ook opgenomen op de prioriteitenlijst voor verbetering van doorgaande wandel- en fietsroutes van de Provincie Noord-Holland.

Aan de kant van het Middenduin is grotendeels een steile helling. Op die plaats zal het nodig zijn een trap aan te leggen.

Het is ook van groot belang om bij de doorgang duidelijk aan te geven, dat in het Middenduin geen honden zijn toegestaan. Uiteraard is overleg met SBB (eigenaar Middenduin) hierbij een vereiste.

Foto 20. Het hek naar het Middenduin is plaatselijk al doorgeknipt

4.2.12 Verbeteren Kopje van Overveen

Het uitzicht vanaf het grote uitzichtpunt moet gehandhaafd worden door de struiken direct rondom het uitzichtpunt tijdig te snoeien.

Langs de trap van het Kopje van Overveen zijn laagblijvende coniferen geplant in het verleden. Deze coniferen zijn hier misplaatst. Verwijderen van deze coniferen verbetert de natuurlijke sfeer van het Brouwerskolkpark. Op de opengevallen plaats kan maaisel uit een nabijgelegen duingebied worden gelegd, zodat een natuurlijke grazige begroeiing goed tot ontwikkeling kan komen. Om te voorkomen dat honden dit stuk in het begin onder de voet lopen moet hier duindoortakken overheen/omheen gelegd worden

Deze open lage begroeiing maakt de trap meer uitnodigend. Om te zorgen dat de begroeiing open blijft moet dit deel als de bermen gemaaid worden.

Rondom het Kopje staat veel Sneeuwbes. Ook deze struiken, die veel gebruikt zijn in plantsoenen in de jaren 70 komen misplaatst over in deze natuurlijke omgeving. Deze kunnen verwijderd worden. Om te voorkomen dat honden op deze plaats gaan graven is het raadzaam dit deel in te planten met inheemse struiken, zoals Duindoorn, Meidoorn, Kardinaalsmuts, Wilde liguster, Hondсроos en Vlier. Deze struiken moeten eens per 2 jaar gesnoeid worden om uitzicht te behouden.

De steen in het midden van de gemetselde cirkel moet vervangen worden door een steen, waarop het echopunt staat aangegeven. Mogelijk met een bordje bij de trap dat punt er een echopunt is.

4.2.13 Oever Brouwerskolk herstellen.

De oever van de Brouwerskolk dreigt dicht te groeien met bomen en struiken, waardoor uitzicht over de kolk vanuit het wandelpad langs het water dreigt te verdwijnen (foto 14). Om weer uitzicht over het water te krijgen moeten op enkele plaatsen bomen (veelal elzen) op de oever worden gekapt. Hierdoor ontstaan open plekken aan het water.

Er is gedeeltelijk een beschoeiing langs de Brouwerskolk (2 x 40 m.). Alleen op de plaatsen waar nu beschoeiing is moet deze onderhouden worden (ca. eens in de 25 jaar vervangen). Op andere plaatsen is geen beschoeiing nodig. Het deel bij de Brouwerskolkweg is nog in goede staat. Het deel langs de noordwestelijke hoek van de Brouwerskolk is aan vervanging toe.

4.2.14 Onderhoud paden

Een groot deel van de paden is geasfalteerd. Dat past niet zo in de sfeer van een informeel avontuurlijk park. Er zijn echter veel steile hellingen waar de paden over lopen. Daar is verharding nodig in verband met het voorkómen van erosie. Daar moeten de paden worden onderhouden. Op de meer vlakke delen van het Brouwerskolkpark zou overwogen kunnen worden de verharding te vervangen door halfverharding. Er zijn echter een aantal redenen waarom dat niet wenselijk is:

1. Halfverharding vraagt om meer onderhoud vergeleken bij het asfalt dat er nu al ligt. Zeker op de steilere delen van de paden zal halfverharding bij een fikse regenbui erg te lijden hebben.
2. Het verwijderen van het aanwezige asfalt erg duur. Daarom heeft het de voorkeur om de bestaande verharding te handhaven.
3. Verschillende soorten verharding geeft een rommelig beeld.

Het is echter wel belangrijk dat het goed wordt onderhouden en er eens per jaar een inspectieronde wordt gehouden om het benodigde onderhoud vast te stellen.

Het grote speelveld is door vijf paden bereikbaar. Eén daarvan kan worden afgesloten. Dat kan door er takkenhopen op te leggen of door er struiken op te planten (nadat er een strookje asfalt is weggehaald).

4.2.15 Onderhoud banken en hekken.

Kapotte banken en verkeerde plaatsing van banken geven een verwaarloosde indruk aan het park. Omdat dit een meer natuurlijk terrein is kunnen in plaats van banken ook dikke boomstammen, die bij beheer elders in het park vrijkomen, worden neergelegd.

De hekken om de picknickplaatsen hebben geen functie meer en verstoren bovendien mede door hun slechte staat het beeld. Deze hekken moeten verwijderd worden. Hierdoor wordt de plek meer uitnodigend. De picknickplaatsen zullen meer een gewone open plek in plaats van een picknickplek worden. De velden kunnen zoals tot nu toe 5x per jaar gemaaid worden.

Langs het pad met de haarspeldbochten naar het Kopje van Overveen staan twee banken op een onlogische plaats. Deze twee banken kunnen worden verplaatst naar de nieuwe open plek waar nu nog esdoorns staan (zie ook 4).

4.3. Ten noorden van de spoorlijn

4.3.16. Bosbeheer van de groenstroken

De groenstroken tussen de verschillende voorzieningen in dit gebied bestaan uit een natuurlijke begroeiing. Het beheer daarvan moet gericht zijn op het behouden en versterken van dit natuurlijke karakter, omdat ze een buffergebied zijn tussen het Nationaal Park en de bebouwing.

Het natuurlijke karakter houdt in dat er soorten groeien, die van nature in de binnenduinen voorkomen en dat de groenstroken een gelaagde opbouw hebben van bomen, struiken en ondergroei.

In het verleden, tijdens de aanleg van het gebied zijn er populieren aangeplant, omdat die snel groeien. Er zijn daarnaast andere langzamer groeiende soorten aangeplant. Deze horen meer thuis in dit gebied. Dat betekent dat in de loop van de komende 10 jaar de in het verleden aangeplante populieren in de bosstroken verwijderd moeten worden. Ook de esdoorns, die door uitzaaiing van elders vanzelf in het bos zijn gekomen, moeten worden verwijderd.

Vooraf de eiken moeten tot ontwikkeling kunnen komen. Dit komt de populatie Duineikenpage (zeldzame dagvlinder, die hier is gesignaleerd) ten goede. Het hout van de geveldde populieren kan ter plaatse verwerkt worden in takkenrillen en –hopen (broed – en schuilplaats voor vogels en kleine zoogdieren).

Onder de bomenlaag kunnen struiken als meidoorn, wilde liguster, hondsroos, hulst en taxus tot ontwikkeling komen. Sneeuwbes en Vogelkers kunnen (gefaseerd) verwijderd worden.

4.3.17. Bermbeheer

De paden en wegen moeten een verzorgd uiterlijk hebben. Daarom moeten de bermen over een breedte van 1 meter vijf maal per jaar gemaaid worden.

Overhangende struiken moeten worden teruggesnoeid, zodat de doorgang ongehinderd blijft. Jaarlijks moeten de paden op overhangende takken gecontroleerd worden.

4.3.18. Beheer Joodse begraafplaats

De Esdoorns en Vogelkers belemmeren de natuurlijke ontwikkeling van de duinplanten. De Stichting Joodse Begraafplaats. Deze soorten moeten worden verwijderd om het duineikenbos tot ontwikkeling te laten komen (mede ten behoeve van de vlinder de eikenpage). Door het verwijderen van esdoorn en vogelkers kan er plaatselijk wat meer licht op de bodem komen. Hierdoor ontstaat een gevarieerde natuurlijke ondergroei.

De natuurlijke ondergroei ontwikkelt zich het beste als er één maal per jaar wordt gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Door het maaien na 15 augustus uit te voeren dienen de bloemen nog tot voedsel voor de vele insecten en kunnen de planten goed zaad ontwikkelen.

De manier van beheer en de tijdstippen waarop het beheer uitgevoerd wordt moet altijd in overleg met de Stichting Joodse Begraafplaats.

4.3.19. Behouden watertoren

Door het gebruik er omheen (afvaleiland) is de relatie tussen watertoren en de voormalige bedrijfsgebouwen verbroken. Bij ontwikkelingsplannen voor het gebied van en om de gemeentewerf is het wenselijk deze relatie weer te herstellen.

5. MOGELIJKE OVERDRACHT

Het Brouwerskolkpark is nu in twee delen gesneden door de Brouwerskolkweg. Het bospark wordt daarom nu niet als een eenheid ervaren en gebruikt. Gezien de ligging van het westelijk deel van het Brouwerskolkpark tegen het Middenduin aan, kan overwogen worden om dit deel afgestoten aan Staatsbosbeheer (eigenaar van het Middenduin), zodat het één geheel kan worden met het Middenduin. Hierdoor kan het gebruik van dit deel toenemen, waardoor de sociale veiligheid verbetert. Staatsbosbeheer heeft ook ervaring met speelbossen (voorbeeld op de Floriade in de Haarlemmermeer).

Het Brouwerskolkpark is net als het Middenduin onderdeel van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

BIJLAGE 1

PLANTENSOORTEN BROUWERSKOLKPARC E.O.

115 soorten

De met een W aangegeven planten zijn oeverplanten

<i>Nederlandse naam</i>	<i>Latijnse naam</i>	
	4 soorten mos	
Aarvederkruid	Myriophyllum spicatum	W
Acacia	Robinia pseudo-acacia	
Akkerkool	Lapsana communis	
Balsumpopulier	Populus giliadensis	
Bereklaauw	Heracleum sphondylium	
Bergden	Pinus mugo	
Beuk	Fagus sylvatica	
Bijvoet	Artemisia vulgaris	
Bitterzoet	Solanum dulcamara	W
Bosandoorn	Stachus sylvatica	
Brandnetel	Urtica dioica	
Brede waterpest	Elodea canadensis	W
Breedbladige weegbree	Plantago media	
Canadese fijnstraal	Erigeron canadensis	
Dagkoekoeksbloem	Silene dioica	
Dauwbraam	Rubus caesius	
Duindoorn	Hippophaë rhamnoides	
Duinriet	Calamagrostis epigejos	
Duinroos	Rosa pimpinellifolia	
Duinsalomonszegel	Polygonatum odoratum	
Duizendblad	Achillea millefolia	
Eenstijlige meidoorn	Crataegus momogyna	
Egelantier	Rosa rubiginosa	
Eikvaren	Polypodium vulgare	
Engels raaigras	Lolium perenne	
Es	Fraxinus excelsior	
Esdoorn	Acer pseudoplatanus	
Fluitenkruid	Anthriscus sylvestris	
Gele lis	Iris pseudacorus	W
Gewone engelwortel	Angelica sylvestris	
Gewone klit	Arctium pubens	
Gewone raket	Systembrium officinale	
Gewoon nagelkruid	Geum urbanum	
Glad walstroo	Galium mollugo	
Groot heksenkruid	Circaea lutetiana	
Groot hoefblad	Petasites hybrydes	
Grote/Middelste teunisbloem	Oenothera erythrosepala x biennis	
Grove den	Pinus sylvestris	
Hazepootje	Trifolium arvense	
Heggedoornzaad	Torilis japonica	

Hennepnetel	Galeopsis segetum	
Hondsdrif	Glechoma hederacea	
Hondsroos	Rosa canina	
Hulst	Ilex aquifolium	
Jasmijn	Philadelphus spec.	
Kale jonker	Cirsium palustre	W
Kamperfoeli	Lonicera periclimenum	
Kardinaalsmuts	Euonymus europaeus	
Kleefkruid	Galium aparine	
Klein springzaad	Impatiens parviflora	
Kleinbloemig wilgenroosje	Epilobium parviflorum	
Kleine klaver	Trifolium dubium	
Klimop	Hedera helix	
Kluwenhoornbloem	Cerastium conglomerate	
Koninginnekruid	Eupatorium cannabinum	W
Kropaar	Dactylus glomerata	
Kruipend struisgras	Agrostis stolonifera	
Lelietje-der-dalen	Convallaria majalis	
Lievevrouwebedstroo	Galium odoratum	
Linde	Tilia spec.	
Look-zonder-look	Alliaria petiolata	
Maagdenpalm	Vinca minor	
Mahonie	Mahonia aquifolium	
Mannetjesvaren	Dryopteris filix-mas	
Melkdistel	Sonchus arvensis	
Middelst helmkruid	Scrophularia umbrosa ssp. neesii	
Moeraszegge	Carex acutiformis	W
Muursla	Mycelis muralis	
Ongedoornd hoornblad	Ceratophyllum submersum	W
Oostenrijkse den	Pinus nigra nigra	
Paardebloem	Taraxacum officinalis	
Paardekastanje	Aesculus hippocastanum	
Perzikkruid	Polygonum persicaria	
Ratelpopulier	Populus tremula	
Rhododendron	Rhododendron spec.	
Ridderzuring	Rumex aquatica	W
Robbertskruid	Geranium robertianum	
Rode klaver	Trifolium pratense	
Rode sierkers	Prunus spec.	
Rood zwenkgras	Festuca rubra	
Schapengras	Festuca ovina	
Schapezuring	Rumex acetosella	
Schermhavikskruid	Hieraceum umbellatum	
Schietwilg	Salix alba	
Slangenkruid	Ecium vulgare	
Slangenlook/Moeslook	Allium scorodoprasum/oleraceum	
Smalbladige weegbree	Plantago lanceolata	
Smalle stekelvaren	Dryopteris carthusiana	W

Sneeuwbes	Symphoricarpus albus	
Spaanse aak	Acer platanoides	
Stinkende gouwe	Chelidonia majus	
Straatgras	Poa annua	
Trilgras	Briza media	
Tuinjeneverbes (horizontaal)	Juniperis spec	
Veldbeemdgras	Poa pratense	
Veldzuring	Rumex acetosa	
Vlasleeuwenbek	Linaria vulgaris	
Vlier	Sambuccus nigra	
Vogelkers	Prunus padus	
Vogelmuur	Stellaria media	
Wilde asperge	Asperagus officinalis	
Wilde liguster	Ligustrum vulgare	
Wilde peen	Daucus carota	
Witte abeel	Populus alba	
Witte klaver	Trifolium repens	
Zachte ooievaarsbek	Geranium molle	
Zachte wilbol	Holcus lanatus	
Zandraket	Arabidopsis thaliana	
Zeepkruid	Saponaria officinalis	
Zenegroen	Ajuga reptans	
Zevenblad	Aegopodium podagraria	
Zomereik	Quercus robur	
Zuurbes	Berberis vulgaris	
Zwaluw tong	Polygonum convolvulus	
Zwarte els	Alnus glutinosa	W